

maar de be-
proven. Maar
r maken, dat
gewetens van
u. Dit kunnen
rs consciëntie

lit praesidiale
die uitlegging
ken werpen",
at men nooit
arpp de door
gevolgd zijn,
nder deze
ig nemen over
ch herinnert,
itsdien" in de
s bij hun be-
wordt („van de
eroepen"), zal
besluit ook op

als Dr Gos-
zaak op eenige
w in studie te
Synode vanzelf
k b.v. wel met

want het ligt
t dan ook Dr

afgehandeld, al
er nooit meer
geeft het woord
en onjuiste uit-
licht.

rs, het begrip
at den datum,
ting hield. Zij
de zaak zelf
ist ook, dat zij
le „heirschare
enigen in het
lutie als deze.
k, dat er nog
om een: non
neer er maar
en alle diplo-
i wordt, be-
te zitten. Men
rzoeken?
wat Dr Gos-

e woorden, die
nt het is niet
eft, dat er eerst
Synodale uit-
De Synode heeft
roken, „dat de
hooren over te
gheld", en ver-
en eenparigheid
r Ds Bos aldus
gd zou hebben:
el komen, maar
pure legende.

rijver Ds Bos
oals Dr Gos-
de zaak heeft
feitelijk" is
s. Het woord
g in den gang
n hebben ge-

at Dr Goslinga

is, dat Ds B. er
t, dat er telkens
genoegzame een-
i de Synode de
ken aan de orde

een wijze tot
is, gelijk deze
tijd weer aan
dat de kerken
van de leiding
et — gelijk Dr
onafgebro-
zoolang, tot
dis. Wij moe-
st kan worden
achte argumen-
te feiten achter-
aantal restee-
wel gelooven

erder opmerkt:
trijd met de be-
t zijn „oorsprong
eenheid in onzer
e, Acta, blz. 153).
pretatie van het
alleen past op
terpreteerd. Dr
3) de synodale
d maakte tus-
ng" en de feit-

telijke „conclusie". Van die conclusie
zegt hij, wat Dr Goslinga citeert. Hij kón dat niet
zeggen van de „oplossing", want deze ont-
breekt tot op den huidigen dag. En dat
de praeses inderdaad erkende, dat de toekomst zich
met dit vraagstuk zou móeten bezig houden, blijkt
uit het vervolg van zijn woord: „de aangenomen
conclusie (L. K. S.) dient allereerst en allermee-
st om ons te brengen in een rustige sfeer, noodzake-
lijke voorwaarde voor een blijmoedig „bouwen
op ons allerheiligst geloof" en voor een vrijmoedig
„bidden in den Heiligen Geest". De rustige sfeer
moest dus nog bereikt worden, die moest nog
worden gevonden, men moest er nog in kómen. Het
zou ridicul zijn, zoo iets te zeggen, indien de
spreker onderstelde, dat nu de zaak met algemeene
stemmen definitief was afgehandeld.

Dat die spreker — de praeses — daaraan dan ook
allermínst gedacht heeft, blijkt uit zijn volgende
woorden: „Wanneer allen die in de pers leiding
zoeken te geven haar (d.w.z. de conclusie,
K. S.) in dat licht zien, zullen zij bewaard worden
voor een dwalende exegese, die verderven kan,
waarin door God een zegen werd gelegd".

Inderdaad bedoelen dan ook zoowel Dr Gos-
linga, als Ds Bos, en ik door dit ons schrijven
zulk een „dwalende exegese" te voorkómen. Dit
is dan ook, helgeen ons drieën vereenigt. Nu zou
het immers dwaas zijn, als de één of andere Refor-
matie-lezer, dit laatste feit constateerende, ging
zeggen: de drie heeren vinden, dat men maar
uitscheiden moet over dat promotierecht, wánt:
ze onderschrijven alle drie het slotwoord van den
praeses der synode. Maar dan mag Dr Goslinga
dit ook niet onderstellen van de voorstanders, die
de praeses óók had te vertegenwoordigen. Wie dit
veronderstellen zou, die zou óf die voorstanders
verkeerd verstaan, óf den praeses, als ik hem ver-
sta in zijn praesidiale „neutraliteit". Laat Dr
Goslinga niet vergeten, dat de voorzitter in zijn
voorloopig slotwoord (blz. 120) heeft erkend, dat
het bereikte (voorloopige) resultaat tot veroot-
moediging riep. Ik voor mij geloof slechts aan
verootmoediging, waarop bekeering volgt.
Onder bekeering zie ik hier het wegnemen van
een nog sterk levend geschilpunt door geduldige,
en dan publieke argumentatie, het bezien van
de zaak — over en weer — zonder bij-oogmerken.
Daarin moeten allen medewerken. Dat moeten
wij allen begeeren. Dr Goslinga merkt op:

Wie de verantwoordelijkheid op zich laden wil om
die rust en eenheid weder in gevaar te brengen,
bedenke wel wat hij doet, maar hij dekke zich in geen
geval met de autoriteit der Synode van 1930, alsof
dit in haar geest zou zijn.

Het overtuigt mij niet. Wie de zaak eerlijk-
objectief bespreekt, in het openbaar, brengt de rust
en de eenheid niet in gevaar. Zijn wij zóó slap,
dat wij niet meer tegen redeneeren kunnen? Mag
men inzake „de eenige gezangen", terecht, den
eisch stellen, dat na zóóveel jaren van praten,
nu toch eindelijk gezwich moet worden voor argu-
mentatie, maar moet men in deze materie een to-
taal andere lijn trekken? Dat zou geen compli-
ment zijn voor de leiders van ons volk. Want ieder
verstaat, dat de zaak der „eenige gezangen" hoofd-
zakelijk de niet-gestudeerden direct beroerd heeft,
maar dat de kwestie van het verleen van een
titel door een hogeschool als wetenschappelijke
inrichting in zichzelf hoofdzakelijk de gestudeer-
den bezig houdt, als wetenschappelijke kwestie
namelijk. Den goeden wil mogen wij immers bij
niemand afwezig achten? Dr Goslinga vervolgt:

Ik kan het dan ook niet eens zijn met hetgeen
Uzelf schrijft: „Wanneer er genoegzame eenparigheid
ontbreekt, behoort men den weg te zoeken om daar-
heen te komen". Dit zou alleen dan juist zijn,
indien vooraf vaststond, dat de zaak waarom het
gaat door God geboden is. Maar dat heeft de Synode
juist niet uitgesproken.

Van een zaak, waarover men 'niet eens is,
kan juist zoolang die toestand duurt, nimmer
vooraf met algemeene stemmen worden vastge-
steld, dat zij „door God geboden" is. Maar het is
wél door God geboden, dat wij elkander vertrou-
wen zullen, en diepliggende verlangens óf als on-
wettig, óf als wettig elkaar zullen leeren verstaan.
Schrijft dan ook Dr Goslinga:

En dat wij hier niet met een goddelijken eisch te
doen hebben, daarover zijn we het allen wel eens.

dan gaat mij deze redeneering wat al te zeer den
„verheven" kant, ik kan beter zeggen: den kant
van het ont-hevene uit. Het is immers een godde-
lijke eisch, dat men alles ontwikkelde naar zijn
aard. De cactus voor het venster van Dr Gos-
linga, en de rozen in zijn tuin, en zoo ook de
Theol. School te Kampen. Scherts? Toch niet!
Immers, één van beiden: men moet Kampen terug
brengen tot vóór 1896, en er weer een kweek-
school van maken, — dan verdwijnt ondergetee-
kende onmiddellijk — óf men moet Kampen in
dezen tijd met zijn eigenaardige onderwijs-ver-
houdingen en studie-methoden zijn natuurlijke
uitgroei geven. Is de probleemstelling, die ik in
mijn brochure „Afbouw" gaf, totaliter onjuist, men
loone het aan; dan vervalt voor mij meteen elke
reden, om hier te spreken van een „eisch". Kan
men dit niet, dan blijf ik voor mij verlangen, gelijk

ik het in mijn inaugureele rede¹⁾ heb gezegd, dat
men de V. U. het hare geve, en Kampen het zijne.

Men zij hierop bedacht, ook als Dr Goslinga
schrijft:

Niemand heeft consciëntie-bezwaar gehad zich aan
het Synode-besluit te conformeren. Maar als er geen
goddelijk bevel in het geding is, kan er ook geen
bezwaar zijn zich te houden aan den gulden regel:
suprema lex salus ecclesiae.

Want het behoort heusch niet tot het „heil der
kerk", als men ernstige kwesties niet durft op-
lossen. Deze „slappedanigheid" doet bij ernstige
menschen meer kwaad dan menigeen denkt. Het
houdt mij al jaren lang bezig, dat onder ons zoo
weinig kwesties worden uitgepraat, zoodat feitelijk
de leiding in onze kerken al eenige jaren zoek is.
Het is niet het „heil der kerk" wanneer men broe-
ders, niet overtuigd, met het mes in de keel laat
zitten.

Dr Goslinga besluit zijn brief met de volgende
woorden:

Hetgeen in casu zeggen wil: een zaak, die gebleken
is voor de noodzakelijke eenheid der Kerken zóó veel
gevaar op te leveren en die na ernstig onderzoek,
langdurige bespreking en biddend beraad met alge-
meene stemmen tot een beslissing is gekomen, laten
rusten en de krachten besteden aan anderen arbeid,
die door God geboden is en Zijn Kerk ten goede komt.

Met vriendelijken dank voor de opname teekent

Uw dw.,
C. J. GOSLINGA.

Buitenpost, 5-9-35.

Ik heb nu niet meer te zeggen dan dit, dat voor
de noodzakelijke eenheid der kerken wel gevaar op-
geleverd wordt, als men de consciëntie van broeders
smoren wil, maar niet, als men over en weer tot
elkander zegt: geef ons uw argumenten, we zul-
len luisteren. Wanneer het waar is, dat het
promotierecht ten goede komt aan de hogee-
school, waaraan de voorzitter der synode (blz.
153) met algemeene instemming zooveel goeds van
den Heere toegebeden heeft, dan zal háár wel-
stand tevens die van de kerken zijn. Is het pro-
motierecht niet geoorloofd, dán is het DAAROM
in strijd met den bloei van de kerken, en dus ook
van Kampen, en zal het op dié gronden af te
wijzen blijken.

Maar dat zal nu juist nog moeten blijken.

De ironie, waarmee de historie over ettelijke
argumenten van tegenstanders reeds een onbarm-
hartig gericht geveld heeft, en ook het nog altijd
uitblijven van de wettelijke bepalingen, met wel-
ker dreigende mogelijkheid „De Heraul" indertijd
de synode tot voorzichtigheid heeft gemaand, zeg-
gen mij persoonlijk al heel wat. M.i. is de discussie
in 1935 een heel stuk gemakkelijker dan in 1930,
toen de Kamper professoren — min één — vóór
waren.

Laat ons tenslotte niet vergeten, dat men van
de zijde van de voorstanders van het promotie-
recht heusch geen scheuring te wachten heeft. Er
zijn reeds verscheidene malen beslissingen geval-
len, die voor deze voorstanders teleurstellend wa-
ren. Maar nog nooit heeft ook maar iemand van
hen daarna schismatisch gesproken of gehandeld.
Heel dat argument van rust-en-vrede vermoet mij
dan ook een beetje. Wie heeft er nu ooit de trom-
van-schisma geroerd? Dat angstvallig pleiten voor
„rust en vrede" schijnt soms niet veel meer dan
een niet duidelijk uitgesproken verzoek, om toch
vooral niet over de zaak te praten. Wanneer de
zaak door een volgende synode weer afgestemd
mocht worden, wel, dan zullen wij de gronden
weer onderzoeken, en weer trachten, blijken van
leiding des Heiligen Geestes te ontdekken. Trach-
ten. Maar van eenig schisma heeft men niets te
duchten. Mij dunkt, dat de historie dat wel van
de daken predikt. „Ons aller Moeder, anno Do-
mini 1935", is 'niet zoo? Dus ook later. Maar —
men hakere de kinderen niet te zwoel.

K. S.

1) Ter voorkoming van nieuwe informatie van lezers:
deze is — behalve dan kop en staart (inleiding en toe-
spraken) reeds lang gepubliceerd (aanteekeningen op mijn
latere rede over „de dogmatische betekenis der Afschei-
ding ook voor onzen tijd", Kampen, 1934).

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Bioscoop-bezwaren.

Het volgende, aan Prof. Schilder geadresseerde,
schrijven kwam tot mij:

„Ondergeteekende heeft consciëntiebezwaren om
als Hoofd eener School met den Bijbel, op Geref.
grondslag, met zijn kinderen naar een bioscoop-
gebouw te gaan, waar een film (verkeersfilm,
Oranjesfilm plus lachfilm) wordt vertoond." Afge-
zien van de betekenis der film stelt hij de vraag:
„mogen onderwijzers als paedagogen langs dezen
weg den kinderen het pad banen naar de bioscoop?
Hebben besturen en onderwijzers hier niet een

taak om voorzichtig te zijn? Ook dan, als alle
kinderen uit de gemeente vanwege het gemeente-
bestuur tot een dergelijke attractie worden uitge-
noodigd? Het zal u wellicht bekend zijn, dat ver-
schillende paedagogen van naam, als prof. Casimir
e.a. tegen het beginsel van elke schoolbioscoop
zijn. Zou u bij gelegenheid in „De Reformatie"
uw hooggewaardeerde gedachten over deze zaak
kunnen geven?"

Gaarne wil ik trachten op de hier gestelde vraag
een antwoord te geven, dat den schrijver in zijn
moeilijkheden eenigermate te hulp kan komen.

De bioscoop, zooals wij die, als cultureel ver-
schijnsel, in onze samenleving kennen, acht ik een
zóó verderfelijk verschijnsel, dat ik geen woorden
vinden kan om mijn afkeer daarover te uiten
gelijk ik wel wilde.

Zelf ben ik nog nooit in een bioscoop geweest.
Ik heb wel eens gedacht, dat het voor mij, om
met kennis van zaken, over dit onderwerp te kun-
nen schrijven en spreken, noodig zou zijn ook eens
een voorstelling bij te wonen, maar tot nu toe
ben ik daarvoor altijd nog teruggedeinsd.

Wat ik er van weet, heb ik van de annonce's en
affiche's, die den volke kond doen van de heer-
lijkheden, die er in de schemerige zaal zullen
worden vertoond.

En die dingen zeggen mij genoeg. De platen en
opschriften, die voor de filmvertooningen propa-
ganda moeten maken, richten zich bijna zonder
uitzondering op de lagere instincten in den
mensch; — liefdesverwikkelingen van min zuiver
alloor, misdadigheidsgevallen en dergelijke zijn
scheren en inslag. Het kan best zijn, dat de film
zelf vaak zoo slecht niet is, als de aankondigin-
gen zouden doen denken; maar — het feit, dat men
op die manier het publiek lokt, bewijst mij, dat
het bij heel die bioscoop-instelling alléén te doen
is om geldmakerij, terwijl men zich er in 't minst
niet om bekommert welke morele gevolgen een
voorstelling heeft, welk zedelijk kwaad men den
toeschouwer berokkent.

Is dan onze worsteling om los te komen van al
wat laag en platvloersch is, nog niet groot genoeg,
dat men, om geld te verdienen, ons met geweld
omlag moet trekken en in een oogenblik kapot
slaan wat in langen, zwaren strijd misschien is
verworven?

Dat wordt niet goedge maakt doordat men van
tijd tot tijd eens een natuurfilm geeft of iets van
die kracht.

Die mooie, onschuldige, verheven films moeten
dienst doen als een (ach, al te doorzichtig) kleed om
de ongerechtigheid dezer instelling te bedekken.
De wetenschap hoe onnoemelijk veel schade de
duistere tempels der bioscopen in het leven aan-
richten, moest alle belijders verre houden van elk
bioscoopbezoek. Met heel die bioscoop-wereld moe-
ten wij niet van doen willen hebben.

En nu weet ik nog niet eens, wat daar eerst
gebeuren moet bij het maken van een film; — al
de ongerechtigheid, die daaraan verboden is.

Natuurlijk is met deze woorden de film, het
levende beeld, op zichzelf niet veroordeeld; —
ook is hiermee niet beantwoord de vraag of men
voor onderwijs-doeleinden of voor andere nuttige
dingen, van een film, los van elke bioscoopinstel-
ling, geen gebruik zou mogen maken.

Maar wel, en daarover gaat het hier, wel zijn
we hiermee voor de vraag gesteld, óf en in hoe-
verre wij misschien door aan de film een plaats
te geven in ons leven, de bioscoop zouden steunen
en, indirect, het bioscoop-bezoek bevorderen.

Indien van het op zichzelf geoorloofd filmge-
bruik gevolg zou zijn, dat daardoor bij de toe-
schouwers de begeerte om naar de bioscoop te
gaan zou worden opgewekt of aangewakkerd, dan
is, zou ik zeggen, elke winst, die, op welk terrein
ook, door de film wordt verkregen, te duur ge-
kocht.

En nu de vraag.

Het komt mij voor, dat er, zóó gezien, gevaar
ligt in het, met zijn schoolkinderen, naar de bio-
scoop gaan om daar een film te gaan zien, in-
zonderheid, wanneer die film dan ook nog weer
omkransd wordt door lachfilmpjes.

Bij het vertoonen van een film in de school zelf
acht ik het gevaar niet zoo groot.

Maar door met de kinderen naar de bioscoop
te gaan, brengt men hen dichter bij, — maakt
men hen meer vertrouwd met die inrichting. Zien
ze daar een mooie, boeiende film, dan wordt er
tusschen hen en die inrichting een zekere band
gelegd, die hen onwillekeurig daarheen terugtrekt.
De weerstand die er in het kinderhart tegen de
verlokken van de bioscoop bestond wordt ver-
zwakt.

Zelf zal men in zijn verbieden van het bioscoop-
bezoek niet meer zoo sterk staan als tevoren. Het
kind zal immers én niet willen én ook inderdaad
niet goed kunnen volgen uw redeneering, waar-
door gij hem duidelijk tracht te maken, dat het
heel wat anders is naar de bioscoop te gaan, dan
naar die bepaalde voorstelling.

Daarom acht ik het uit ethisch-paedagogisch
standpunt gezien, gevaarlijk en dus verwerpelijk
om als Hoofd van een School met zijn klassen
een voorstelling, als in de vraag bedoeld, te gaan
bijwonen.